

Aflevering 11: partijen 27, 28 en 29

Partij 27: Aljechin wint, de spanning is terug

6 december 1935

Hotel de Witte Brug in Den Haag

Aljechin-Euwe 1-0, 41 zetten

In de anderhalve rustdag tot de 27e partij ontvangt Aljechin veel telegrammen met bemoedigende woorden, uit de hele wereld en zelfs uit Nederland. Sommigen noemen hem 'voor altijd de grootste.' Het is de laatste partij buiten Amsterdam. Een aantal toeschouwers moet plaatsnemen op vensterbanken en trappen, zo druk is het. Euwe is opgewekt. Aljechin neemt één van zijn katten op zijn schouder mee en laat ook Euwe het dier aanhalen. Heeft dat invloed? Aljechin móet wel winnen om de spanning in de match terug te brengen en komt met een vroege verrassing. Euwe gaat al snel in de fout. Veelal wordt beweerd dat hij te veel op remise speelt, vaak niet de beste matchstrategie. Aljechin speelt, zoals Tartakower het omschrijft, 'met wrede nauwkeurigheid'. Het resultaat is dat Euwe in een verloren toreneindspel verzeild raakt, dat hij de volgende morgen zonder verder spelen opgeeft. De spanning is terug: één punt verschil.

Tussenstand Aljechin-Euwe 13-14

DE 27e PARTIJ AFGEBROKEN

De stand wordt algemeen voor Euwe ongunstig beoordeeld.
Aljechin opende met een oer-ouden variant, die
door Euwe niet voldoende over-
zien werd.

HEDENMIDDAG 3 UUR VOORTZETTING

Onder buitengewoon groote belangstelling is gisteravond om half zeven in hotel „De Witte Brug” te 's-Gravenhage de 27ste partij begonnen tusschen Euwe en Aljechin.

In de groote zaal had men voor het publiek meer ruimte vrij gemaakt, doordat men de pers in een apart zaaltje had ondergebracht, waaruit men wel niet de beide spelers kon zien, maar waar voor de persvertegenwoordigers toch voldoende werd gezorgd, door op een bord den stand weer te geven.

Een uur na den aanvang, in welken tijd beide spelers elk tien zetten hadden gedaan, waarover Aljechin 21 en Euwe 39 minuten had nagedacht, liet het comité in de groote zaal geen publiek meer toe. Inderhanst werd toen de salon in gereedheid gebracht, waar zeer velen op een demonstratiebord het verloop der partij volgden.

Hieronder volgt de partij, voorzien van de opmerkingen van meester Salo Flohr.

Wit: Aljechin.	Zwart: Euwe.
1. e2—e4	e7—e5
2. P _{b1} —c3	P _{g8} —f6
3. L _{f1} —c4	P _{f6} ×e4
4. D _{d1} —h5	Pe4—d6
5. Lc4—b3	L _{f8} —e7
6. P _{g1} —f3	P _{b8} —c6
7. P _{f3} ×e5	Pc6×e5
8. Dh5×e5	0—0
9. Pc3—d5	.....

De opening, door Aljechin gespeeld, is zeer oud en uit het moderne spel geheel verdwenen. Aljechin heeft speciaal voor deze belangrijke partij (zeker de gewichtigste van zijn leven!) een oud variant uitgegraven, welke Euwe wellicht niet in al zijn gevolgen overzien kan.

9.	T _{f8} —e8
10. 0—0	Le7—f8

Zwart komt nu in vrij groote moeilijkheden. Meer in aanmerking kwam 10. ...., L_{f6}; 11. P×f6†, D×f6; 12. D×f6, g×f6. Wit staat dan sterker met zijn Looperpaar, maar Zwart heeft de open lijn en Wit zal het rullen van Loozers niet kunnen verhinderen.

11. De5—f4	c7—c6
------------	-------

Veel keus heeft Zwart niet. Behalve de tekstzet kwam nog 11. ...., b6 in aanmerking, want 12. P×c7? is wegens 12. ...., Te4 niet te vreezen.

12. Pd5—e3	Dd8—a5
13. d2—d4	.....

Nog beter ware 13. d3, gevolgd door L_{d2}. Nu komt Zwart op adem.

13.	Da5—h5
14. c2—c3	.....

Wegens de dreiging van Te4 moet Wit een tempo verliezen.

14.	Pd6—e4
Op 14. ...., L _{b5} ; volgt 15. a4, L _{d6} ; 16. D×f7†, D×f7; 17. L×f7†, K×f7; 18. a×b5, c×b5; 19. Pd5 met voordeel voor Wit.	
15. f2—f3	Pe4—g5

Op 15. ...., L_{f6} zou 16. P_{g4}! erg lastig kunnen worden.

16. d4—d5!	.....
------------	-------

Anders bevrijdt Zwart zich door d7—d5 volkomen. De tekstzet dreigt met 17. h4 het Paard op te vangen.

16.	c6×d5
----------	-------

Gedwongen wegens de verwachte dreiging.

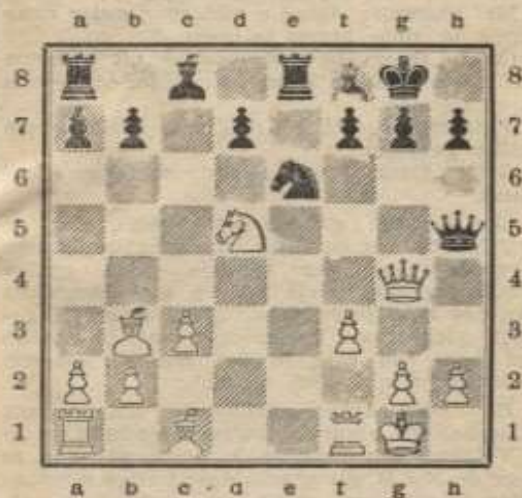
17. Pe3×d5	P _{g5} —e6
------------	---------------------

Het Paard is de eenige figuur van Zwart, die goed geposteerd is.

18. D _{f4} —g4	.....
-------------------------	-------

Natuurlijker scheen 18. D_{g3}. Op 18. ...., D_{g6} had Wit dan het antwoord: 19. f4. Daarom had Zwart 18. ...., Kh8 kunnen spelen.

Stand na 18: D _{f4} —g4, ...	
Zwart: dr. Euwe.	

Wit: dr. Aljechin.

18.	Dh5—g6
19. Lc1—e3	b7—b6
20. Ta1—d1	Lc8—b7

Euwe heeft zich moeizaam verdedigd en het ergste doorstaan.

21. D _{g4} ×g6	.....
-------------------------	-------

Aljechin leidt daarmee een eindspel in, waarin hij beter staat. Zwart krijgt een dubbel pion op den Koningsvleugel en de zwarte d-pion is geïsoleerd.

21.	h7×g6
22. T _{f1} —e1	Ta8—c8
23. K _{g1} —f2	L _{f8} —c5
24. Le3×c5	L _{b7} ×d5

Natuurlijk niet 24. ...., P×c5? Wegens 25. Pe7†.

25. L _{b3} ×d5	Pe6×c5
26. Te1×e8†	Tc8×e8
27. b2—b4	.....

Partij 28: Ernest Klein de zaal uitgezet

8 (9) december 1935

Militiezaal op de Singel te Amsterdam

Euwe-Aljechin ½-½, 63 zetten, afgebroken

Bij de 28e partij in de Amsterdamse Militiezaal is vanzelfsprekend de spanning voelbaar. Aljechin heeft nog drie kansen om zijn punt achterstand goed te maken en zodoende zijn titel te prolongeren. Bijzonder, en tegenwoordig volkomen ondenkbaar, is dat Aljechin tijdens de partij blikken van tevredenheid wisselt met zijn Oostenrijkse assistent Ernest Klein (zie de extra info bij aflevering 6). Hij maakt het nog bonter door na de 15e zet diens hand te schudden en een paar woorden met hem te spreken. Daarop wordt Klein de toegang tot de zaal ontzegd. Een toeschouwer wil Klein te lijf gaan wat suppoosten weten te voorkomen

Hans Kmoch schrijft in zijn Tagebuch (1936): “Im Laufe des Abends ereignete sich leider ein unerfreulicher Zwischenfall. Ein junger Mann, ein Ausländer, Schachspieler mit beginnendem Renomme, dem Wettkampf mit Pressekarte beiwohnend, widersetzte sich hartnäckig einer Anweisung des Komitees, obwohl die diesbezügliche Pflicht auf den Pressekarten ausdrücklich vermerkt stand und für den Widersetzungsfall der Entzug der Pressekarte angedroht wurde. Als sich nun der Besagte durchaus nicht fügen wollte, wurde er von einem Mitglied des Komitees aufgefordert, seine Pressekarte abzuliefern und das Gebäude zu verlassen. Diese Aufforderung beantwortete der Unglückselige damit, daß er den betreffenden Herrn mit der Faust ins Gesicht schlug. Der “rasende Reporter” wurde schließlich polizeilich abgeführt. Der peinliche Vorfall spielte sich zwar unter Ausschluß der Öffentlichkeit ab, gelangte aber doch in die Presse und konnte daher an dieser Stelle nicht übergangen werden.”

In de Wiener Schachzeitung van een paar maanden later verdedigt Klein zich (overgenomen uit Chess Notes 9240 van Edward Winter):

Herr Klein berichtigt.

Zu gleicher Zeit mit einem Abschnitt des angesehenen Amsterdamer Blattes „Het Nieuws van den Dag“, das uns ein holländischer Schachfreund schickte und das in großer Aufmachung schildert, wie Herr Klein vom Euwe-Aljechin-Komitee während der 28. Partie des Weltmeisterschaftskampfes aus dem Saale gewiesen werden mußte, erhielten wir von Herrn Klein eine „Berichtigung“ zu Seite 104, Zeile 20—35 des Heftes 7/8. Herr Klein sagt, sein Name sei in diesen Zeilen zwar nirgends genannt, aber es sei „manifest“, daß mit „Ein junger Mann, Ausländer etc.“ er gemeint sei. Die Berichtigung entspricht zwar in keiner Weise den gesetzlichen Vorschriften. Wir wollen sie aber doch abdrucken:

„Es ist unwahr, daß ich mich einer Anweisung des Komitees hartnäckig widersetzt habe. Es ist unwahr, daß ich auf die Aufforderung, das Gebäude zu verlassen, mit einem Faustschlag geantwortet habe. Es ist unwahr, daß ich polizeilich abgeführt wurde.

Wahr ist vielmehr, daß das Komitee, gestützt auf die falsche Annahme, ich hätte mit Aljechin über die Partie gesprochen, ohne vorherige Anweisung mich zum bedingungslosen Verlassen des Gebäudes aufforderte, daß ich dieser Aufforderung sofort Folge leistete, daß ich von Herrn Harten, ohne Rücksicht auf meine Invalidität, tätlich angegriffen wurde, als ich die Ausgangstür erreicht hatte und unter diesen Umständen zur Selbstverteidigung gezwungen war, daß ich freiwillig zur Polizei ging und dort Klage hinterlegte. Das Komitee tat ein Gleiches, doch wurden beide Klagen zwei Tage später in gegenseitigem Einverständnis zurückgezogen.

E. Klein, m. p.“

Terug naar de partij. Deze wordt afgebroken met een pion meer voor Aljechin. Euwe en zijn secondant Maróczy, een uitstekend eindspelkenner, slagen erin de partij te redden. Bij de 63e zet staakt Aljechin zijn winstpogingen. Nog twee partijen. Heel Nederland leeft mee op weg naar iets onbestaanbaars. Eerst nog twee rustdagen.

Tussenstand Aljechin-Euwe 13½-14½

Een onaangenaam incident bij de 28ste partij van de match Euwe—Aljechin

Tijdens deze bij den huidige stand van den tweekamp hoogst belangrijke partij heeft zich een onaangenaam incident voorgedaan.

Het was bekend, dat de wereldkampioen den laa'sten tijd druk aan het analyseeren is geweest met den jeugdigen Weenschen meester Ernest Klein, die als journalist, vertegenwoordiger van enkele buitenlandsche bladen, den wedstrijd bijwoont. Op zijn instigatie had Aljechin in de te Vrijdag hier ter stede gespeelde partij de Weensche opening gekozen. Dit alles is zijn goed recht. Euwe pleegt eveneens overleg met Flohr en Maroczy. Doch dit geschiedt buiten het wedstrijdlokaal en niet gedurende het spelen van een partij.

Gisteravond schijnt Aljechin ruggespraak gehouden te hebben met Klein, die even tevoren aan enkele persvertegenwoordigers triomfantelijk had medegedeeld, dat de wereldkampioen een met hem uitgeplozen variant speelde.

Klein was niet aan de perstafel gezeten, doch had plaats genomen naast mevr. Aljechin in het voor officieele personen gereserveerde gedeelte. Onder het spelen is Aljechin — die in steeds opgewekter stemming geraakte, hij glimlachte meermalen — verschillende keeren naar Klein gegaan en heeft met dezen gesproken en toen hij met goed spel uit de opening was gekomen, drukte hij Klein hartelijk de hand.

Een van de leden van het comité heeft den Weenschen meester erop gewezen, dat het niet te pas kwam tijdens de partij met een der spelers een gesprek te voeren. Indien de heer Klein zich daarvan verder niet onthield, voegde bedoeld comitélid hieraan toe, zou men zich genoodzaakt zien hem uit de zaal te verwijderen en toegang tot de verdere partijen te ontzeggen.

Hiertegen protesteerde de heer Klein, omdat hij den wereldkampioen niet kon beletten tegen hem te praten.

Daarop werd hem aangezegd de zaal te verlaten en tevens werd hem, in verband met zijn optreden, om teruggave van zijn perskaart verzocht. Dit verzoek beantwoordde hij met een klap in het gelaat van meerbedoeld comitélid, waarna de politie in deze zaak genoemd werd.

Het optreden van den heer Klein is stellig niet correct, zoodat wij, voor zoover ons de feiten zijn medegedeeld, de houding van het comité kunnen begrijpen.

Eén ding begrijpen wij echter niet. Had het niet in de eerste plaats op den weg van het comité gelegen om den wereldkampioen op zijn minder correcte houding te wijzen? Zelfs al zou over de partij met geen enkel woord zijn gesproken dan nog had dr Aljechin in elk geval den schijn moeten vermijden.

DE 28STE PARTIJ WORDT AFGEBROKEN

Euwe kon geen voordeel uit de opening halen en Zwart kreeg zelfs lichtelijk voordeel. — Fraaie verdediging van den Nederlander. — De partij na 40 zetten afgebroken. — Een incident.

ZAL EUWE REMISE MAKEN?

De strijd om het wereldkampioenschap tusschen dr. Euwe en dr. Aljechin gaat voort een bijzonder stuk geschiedenis in de schaakwereld te vormen. Tweerenavond was de belangstelling voor de 28e partij in de Militiezaal te Amsterdam dusdanig, dat er voor het aloude gebouw een file gevormd werd, die tot aan den Heiligeweg reikte. Iets ongekends voor een partij schaak. Naar schatting bevonden zich 700 bezoekers in de zaal.

Er hing in de groote zaal met z'n schilderwerken van oude meesters een buitengewone spanning en die was ook verklaarbaar, omdat de 28e partij een zeer levendig karakter heeft gedragen, waarover onze analyticus, de heer Salo Flohr hieronder meer kan vertellen. Dr. Euwe heeft eenig nadeel gekregen nadat ongeveer 20 zetten waren gedaan, maar hij verdedigde zich kranig en wellicht wordt het remise. Tenminste Euwe zelf verklaarde ons, dat hij wel dacht remise te kunnen bereiken.

Dr. Aljechin verkeerde of verkeert blijkbaar in de onderstelling, dat hij deze 28e partij kan winnen. Juist na het afbreken waren we hoorgetuige van een gesprek tusschen den wereldkampioen en onzen publicist Flohr, omdat we juist naast den Tsjechischen meester zaten. Het volgende gesprek ontstond:

Dr. Aljechin: Ik wed er *f* 10 om, dat ik deze partij win.

Flohr (prompt er op): Goed, dat neem ik aan!

Dr. Aljechin: Wat, denk je van niet.

Flohr: Neen, zeker niet. Ik maak een wedenschap, dat het remise wordt.

Dr. Aljechin: Wel, dan wed ik niet.

Flohr: Nu, laten we wedden.

Aljechin: Goed. Maar dan voor *f* 1!

Waarmee we maar willen zeggen, dat dr. Aljechin nog niet zoo heel zeker is van het winstpunt.

Een incident.

Deze partij kenmerkte zich ook door een incident, dat zich aan een der tafels in de zaal, waar Euwe en Aljechin schaken, afspeelde. De meester Klein, een hoofdtoernooispeler kreeg van den heer Van Harten, een der leden van het Euwe-Aljechin-Comité, het verzoek geen persoonlijk contact te willen onderhouden met dr. Aljechin tijdens de partij.

Hij meende opgemerkt te hebben, dat Aljechin eenige keeren naar Klein was toegestaan.

De heer Van Harten bood aan de zaak te bespreken in een zijvertrek, doch daarvoor

ring bij voorbaat vast. En het comité vertelde ons dan ook, dat men voor alles orde bij het schaken om een wereldkampioenschap moest hebben. We stellen hierbij vast dat Euwe (en trouwens ook Aljechin) van het incident toen het bezig was zich te ontwikkelen niets hebben bemerkt.

Thans volgt hieronder de analyse van onzen heer Flohr:

Euwe: Wit.	Aljechin: Zwart.
1. d2—d4	Pg8—f6
2. c2—c4	e7—e6
3. Pb1—c3	d7—d5
4. Lc1—g5	Lf8—e7
5. e2—e3	Pb8—d7
6. Pg1—f3	0—0
7. Ta1—c1	e7—c6
8. Lf1—d3	b7—b6
9. Lg5—b4	d5×c4
10. Ld3×c4	b7—b5
11. Lc4—d3	a7—a6
12. e3—c4	.....

Gebruikelijk is 12. a2—a4. Euwe's tekstzet is wegens het volgende antwoord iets vroegd.

12. .... Pf6×e4

Deze afruilmanoeuvre is blijkbaar een geestelijk product van den bekenden hoofdtoernooispeler Klein, dien Aljechin voor de laatste partijen als „trainer“ heeft geëngageerd.

13. Ld3×e4

Niet 13. L×e7, P×c3; 14. L×c8, P×d1; 15. Le7, P×b2 en Zwart wint.

13. .... Le7×b4

14. Le4×c6 Ta8—a7

15. 0—0 Pd7—b6

16. Pc3—e4

Beter ziet 16. De2 er uit.

16. .... Lh4—e7

17. Pf3—e5

Beter was 17. Pc5 om den Looper den terugkeer naar e4 mogelijk te maken.

17. .... Ta7—c7

18. Dd1—d3

Wit heeft niets uit de opening kunnen halen. Integendeel Zwart staat met het Looperpaar beter.

18. .... Pb6—c4

19. Pe5×c4 Tc7×c6

20. Pc4—e5 Tc6×c1

21. Tf1×c1 Lc8—b7

Stand na: 21. ...., Lc8—b7

Zwart: dr. Aljechin.

Partij 29: sneeuw, katten, schoorsteenbrand en foutief afbreken

12 (13) december 1935

Militiezaal op de Singel te Amsterdam

Aljechin-Euwe ½-½, 50 zetten

Filevorming in de kou en de sneeuw. Iedereen wil er bij zijn. Euwe verrast met de Aljechinverdediging, een staaltje hogere psychologische oorlogsvoering. Aljechin is verrast en oogt aangeslagen. De zaal ziet hem vijf minuten onbeweeglijk turen naar het bord, hij moet tegen zijn eigen vinding spelen. Maar hij herpakt zich en na tien zetten is hij tevreden. Hij grapt naar de wedstrijdleiding of hij zijn katten (Chess en Matou) mag spreken, een hint naar het zaalverbod van zijn helper Klein. Aljechin komt inderdaad in het voordeel maar in tijdnood mist bij zijn beste kans op winst. Er wordt maar weinig acht geslagen op een schoorscheenbrand die intussen uitbreekt waardoor brandweer en politie in het gebouw komen. Dit loopt met een sissers af. Rond het afbreken ontstaat groter tumult nadat Aljechin zijn 41e zet op het bord uitvoert en hij daardoor niet zelf zijn zet moet afgeven maar dit aan Euwe opdringt. De wedstrijdleiding sust de zaak. Aljechin verlaat het gebouw met zijn vrouw en zijn twee poezen. Even daarna vertrekt ook Euwe die een ovatie wacht van de menigte, voor zijn sportieve gedrag bij het incident. De volgende dag wordt de partij snel remise. Nog één partij, één punt voorsprong. Nog is het niet definitief beslist.

Tussenstand Aljechin-Euwe 14-15

DE 29e PARTIJ AFGEBROKEN

Nadat Aljechin eenig materieel voordeel had behaald,
verloor hij winstkansen door een paar
minder goede zetten

PIJNLIJK INCIDENT BIJ HET AFBREKEN

Vier politie-agenten voor de deur van de Militiezaal aan den Singel en twee aan den ingang van het schaakdomein boven, ziedaar in het aantal dienaren van den Heiligen Hermandad uitgedrukt de buitengewone belangstelling, die er na de 28e voor de 29e partij van den felien en verwoeden strijd om het wereldkampioenschap bestond.

Om zeven uur al hoopten de interessanten zich op voor de smalle groene deur, die toegang geeft tot het heiligdom en een uur later was de Militiezaal wel zóó vol, dat geen belangstellenden meer geborgen konden worden.

Leden van het Comité stonden boven aan de trap de komenden gade te slaan en de penningmeester, die gelukkig tevreden zijn oog liet waren over de menigte binnen, zal wel gedacht hebben, dat de laatste loodjes niet zóó zwaar wegen als ze dat in den regel plegen te doen.

Dat 't binnen niet altijd zoo stil was als 't behoorde te zijn: wie zal 't vreemd vinden? Als honderden fluisteren en de anti-lawaaicampagne zet 't: sssst... sssst... in, dan is er de grootste hennis. Toch viel 't mee en de „ssst'ers" kregen gedaan wat er verlangd werd.

Voor 't bord de twee meesters. Aan beide lange tafels de persiflooen en in het midden een kleine tafel met de heeren Strick van Linschoten, oud-voorzitter van den Schaakbond, en naast hem de voorzitter van den Internationalen Schaakbond mr. A. Rueb.

Zeer huiscelijk hadden de Siameesche poesen zich een warm plaatsje uitgezocht op het groene laken van een der schrijftafels en werden in bedwang gehouden door mevr. Aljechin, die de „teugels" oor haar handen liet spelen en onwilligheid met een ruk aan het halsbandje afstrafte.

Overigens trokken de bekroonde poesjes zich van niets en niemandal wat aan en ontvingen gelaten en goedig met de oogen knippend de streeling van den groot-schaakmeester, die af en toe van het podium stapte om z'n lievelingen over het fluweelen haar te strijken. Dan trokken de beestjes de voorpooten in, spinden en legden zich rustig neer.

Euwe schaakt rustig, maar hij is toch ietwat verantwoordigd als een te diligente persifloograaf de „blitslamp" laat werken, geen meter van hem af. Inderdaad is dat „des Guten zuviel" en zeer terecht geeft de wedstrijdleider een zachte maar verdiende vermaning.

Euwe rukt even de schouders op! Hij is uit z'n concentratie gehaald, zoo onzettend belangrijk in dit spel van diepzinnige varianten en onvergelykelijke moeilijkheden. En daarom drukt de Nederlander ook vaak de duimen in de oorschelpen om zoo weinig mogelijk van de roezemoezige geluidjes uit de zaal te hooren, om 't gekuch uit z'n gehoor te bannen en al die andere hinderlijke kleinigheidjes, die een intensen denker vermogen te hinderen.

Zeer terecht had de heer Van Harten ditmaal speciale witte toegangebewijzen uitgegeven voor het gereserveerde gedeelte van de zaal, waar de meesters zitten. Maar in trouwe: 't waren nog rijkelijk velen die het gereserveerd bevolkten en misschien is het wenschelijk een volgende maal een nóg strengere selectie toe te passen.

Flohr naast ons noem ik „langzamerhand" maar „Herr wie steht 's", want het is opmerkelijk dat de deskundigen steeds z'n oordeel vragen. Bij iederen zet staat er een ander voor z'n neus, zoodat hij tenslotte geneerveerd zegt: „Ja, 't is geen loterijtje, dat er bij iederen zet iets anders kan gebeuren."

Het geloop naar Flohr vloeit echter voort uit het feit, dat Euwe inderdaad na den tienden zet iets in het nadeel komt.

„De zaal" is nerveus, dat Euwe het wereldkampioenschap tenslotte toch nog zal ontgaan. Maar Flohr heeft me vanmiddag toegeluisterd, dat Euwe met zwart wel op verdediging zal spelen. En Zondag dan met wit.....?

Naarmate de tijd vorderde werd het roeriger in de zaal. Men vreesde voor Euwe en ook het knipoogje van Aljechin tegen z'n vrouw, die hem met koffie goed verzorgde, hetwelk we zoo tegen kwart voor tien opmerkten, gaf te danken.

Maroczy liep nerveus te ijsberen, Aljechin verliet het bord niet meer om z'n Siameesche lievelingen te aaien, Flohr schreef van kleine remisekansen en iedereen rookte dat 't een aard had uit nervositeit, hoewel in elk deel van de zaal met groote zwarte letters op wit fond te lezen stond, dat 't heelemaal niet toegestaan was!

De 34e en 35e zet van Wit verwekken plots veel rumoer in de zaal. 't Is alsof er een wilde golf door de dichte menigte gaat en de halzen rekken zich weer naar de deskundigen. „Schwacht die Bauernstellung" schrijft onze analyticus en nu is 't wel verklaard waarom de zaal levendiger is geworden. Zwart ziet z'n kansen blijkbaar verbeterd. Aljechin denkt na den zet van Euwe lang na en de Hollandsche kampioen zet zich rustig naast mr. Rueb.

't Was Aljechin aan te zien, dat het nu niet zóó glad meer ging. Hij zoekt in z'n lange peinsperiode een sigaret, kon die niet vinden en de heer Van Harten was er onmiddellijk bij om den wereldkampioen datgene te geven, hetgeen hij blijkbaar zoo noode missen kon.

ALJECHIN OORZAAK VAN ERNSTIG INCIDENT

Doet z'n 41en zet op het bord,
in plaats van dien af
te geven.

ONDER APPLAUS GEEFT EUWE Z'N 41STEN ZET AF.

Aljechin heeft gisteravond tijdens de 29e partij van het wereldkampioenschap een ernstig incident veroorzaakt door zijn 41en zet, zooals het acht-entwintig partijen lang usantieel was, niet af te geven, maar bij verrassing op het bord te doen. De gemoederen van de honderden werden door deze zeer laakbare houding van Aljechin dusdanig in beroering gebracht, dat er een oorverdoovend en minutenlang applaus losbrak, iets ongekenks bij een schaakpartij, toen Euwe na veel geconferreer en allerlei tusschen-incidentjes weer aan het bord ging zitten en zoo buitengewoon sportief was zijn 41en zet in te sluiten. Euwe maakte een nijdig afwerend gebaar, toen het applaus niet ophield.

Het was ongeveer elk uur en er waren kort na elkaar verschillende zetten gespeeld, toen Aljechin nogmaals voor het bord ging zitten denken, naar allen (en Euwe natuurlijk inclus) vermoedden om zijn 41en zet af te geven. Bij verrassing zette hij evenwel het stuk verder en liep meteen van het bord weg. Euwe zei iets, waarop Aljechin, naar wij hoorden antwoordde: Nah, und.....

De consternatie onder hen, die dicht bij het bord zaten, bij den wedstrijd-leider Kmoch en bij de leden van het Euwe-Aljechin-Comité was algemeen. Eerst aarzelden men iets te zeggen en daarop werd den wedstrijd-leider door het Comité opdracht gegeven te protesteeren bij den wereldkampioen, omdat het volkomen tegen de usance was.

Maar Aljechin met z'n bekende nervositeit antwoordde, dat het zijn goed recht was en dat niets in z'n contract vertelde van het doen van veertig zetten. Hij moest vijf uren spelen en daarmee uit.

Indien ik niet verder mag spelen, geef ik den wedstrijd op..... dreigde hij.

Intusschen zei Kmoch, dat hij feitelijk niet tusschenbeide kon komen, indien Euwe niet protesteerde. En dat deed de Nederlandsche kampioen met z'n overbekende noblesse niet. Hij wuifde de heeren van het Comité weg met de woorden: Heeren, niet storen..... en zette zich met gebogen rug weer over het bord..... Het comité evenwel meende, dat onder deze omstandigheden zonder meer niet verder kon worden gespeeld.

Intusschen was de consternatie algemeen. Een ongekend tooneel in een zaal, waar een

rustige partij om het wereldkampioenschap moest worden gespeeld. Zij, die zich achter het louw bevonden en dat waren er misschien 700, bespraken de zaak druk, en rondom het zoo belangrijke bord, waar de witte en zwarte stukken der meesters stonden was het een verwarrend dooreen spreken, geven van meeningen en gedraaf heen en weer.

Euwe, die we in deze consternatie even konden spreken, zei:

— 't Kan me feitelijk niets schelen. Voor mij is dit niet belangrijk. Ik weet, dat het glad remise is. Als Aljechin het wenscht, zal ik doorspelen. Ik wil zelfs mijn 41en zet van Zwart afgeven. Het is me allemaal hetzelfde. Alleen dit wil ik u zeggen: we hebben altijd, tot dit moment gespeeld tot veertig zetten. Nooit en te nimmer heeft Aljechin eenige bedenking gemaakt en thans wil hij plotseling zijn 41en zet maken. Het afgeven van een zet is altijd eenig nadeel. Welnu, 't is me gelijk. 't Is glad remise.

Intusschen was Euwe toch zichtbaar nerveus. De kalme, gemoedelijke gentleman was in de war gebracht.

Zenuwachtig, zooals we hem nog nooit gezien hebben, „upset" liep hij heen en weer, Aljechin, bleek en als altijd met de hand in de zij, stootte zijn zinnen tegen de leden uit: „Dit is mijn goed recht en wijs mij, waar in het contract staat, dat ik mijn 41en zet niet mag doen. Wanneer men mij dit niet veroorlooft, geef ik den wedstrijd op."

En dan bij verrassing tot Euwe:

— Ik geef mijn wedstrijd op. Ik feliciteer u. Euwe waaide weer afwerend met de handen.....

— Kom, kom, zei hij.....

Daarop werden allen uitgenoodigd tot een korte bespreking in een zijvertrek, dat zich achter in de Militiezaal bevindt, om uit het zicht van het publiek tot een oplossing te komen. Euwe was aanvankelijk van meening, dat hij daarbij niet noodig was, omdat ten slotte het wedstrijdcomité over de partij had te beslissen, maar, zooals altijd, gaf hij ten slotte toe om geen haken en oogten te maken.

Het Comité, de wedstrijd-leider en beide spelers verbleven maar heel kort in het vertrek n toen de grootmeesters er uitkwamen had Aljechin z'n jas al aan en ging voor het bord zitten met Euwe, die dacht over zijn 41en zet. De Nederlandsche kampioen had niet lang werk en na eenige minuten greep hij een enveloppe en sloot zijn 41en zet in.

Het overhandigen van de witte enveloppe was het sein voor het zeer talrijke publiek den Nederlander een langdurige en stormachtige avatie te brengen. En zooals we hierboven reeds schreven: Euwe maakte er zich heel nijdig over en wenschte die ovatie niet.

Het quasi-vreedzame einde ontbrak aan dit alles niet, toen Euwe zijn tegenstander, weer onder applaus, de hand gaf. Naar men ons vertelde zeide Aljechin hierbij, dat hij het niet zoo kwaad had bedoeld. Het publiek stroomde weg, vol van het incident, dat inderdaad heel belangrijk was geweest, doch schaak-technisch wellicht niet zoo veel te beteekenen heeft.

Naar de heer Flohr ons ook mededeelde was er niets anders dan remise te verwachten.

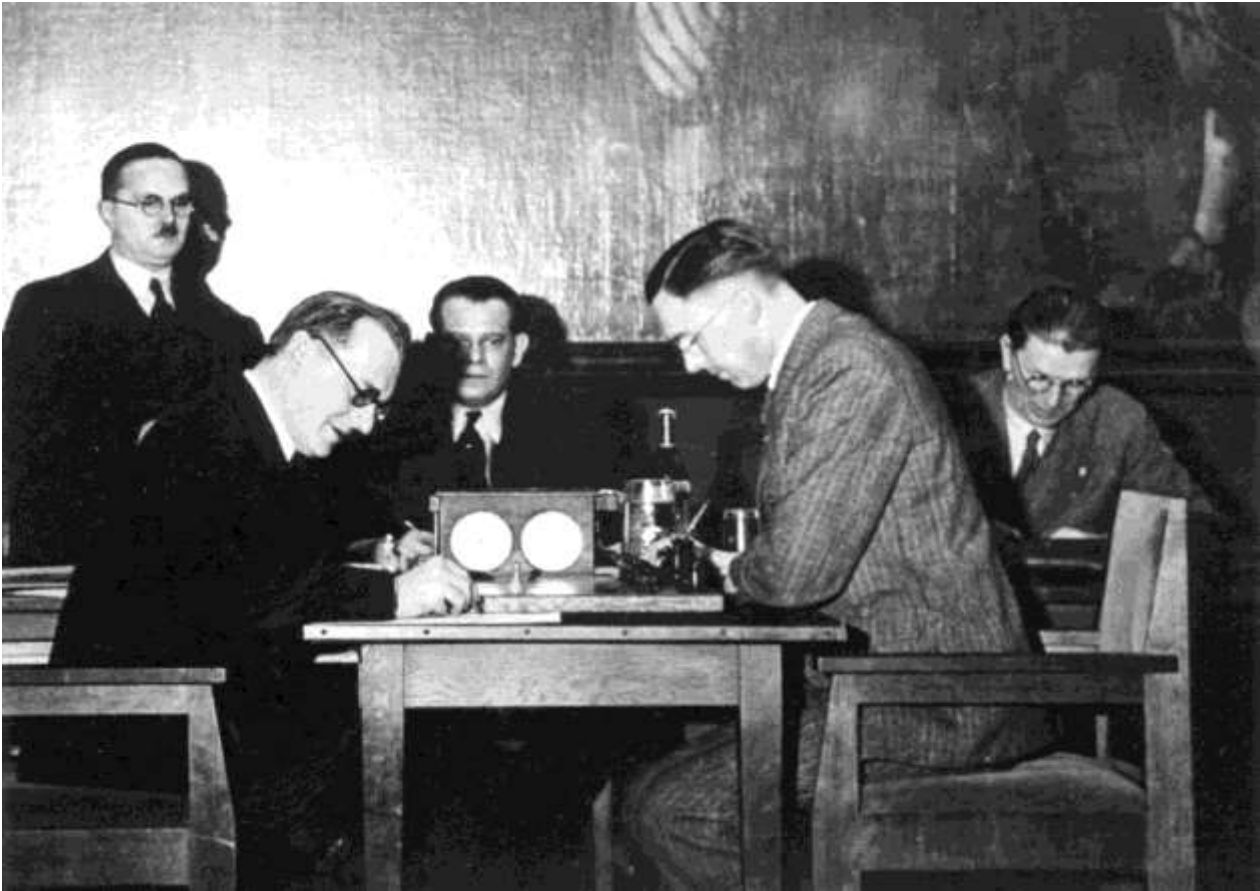
Intusschen gingen Aljechin en Euwe door een anderen uitgang dan het publiek weg.

De verontwaardiging over de houding van Aljechin is algemeen geweest. Tal van voor-aanstaande figuren in de schaakwereld lieten zich zeer scherp ten opzichte van Aljechin uit en begrepen niet, waarom Aljechin thans, wat gewoonte geworden was (en waaraan nu toch niet meer te tornen viel) ging veranderen. Ook tijdens zijn wedstrijd tegen Bogoljubow is er steeds tot 40 zetten gespeeld. Men wijt zijn houding aan zijn bijzondere nervositeit, nu het valt te verwachten, dat hij zijn wereldkampioenschap kwijt raakt.

Het laatste woord zal wellicht over dit incident nog niet gesproken zijn en men zal zeker de maatregelen, die noodig zijn, nemen om te voorkomen, dat Aljechin bij de dertigste en laatste partij, die Zondagavond in de Militiezaal te Amsterdam wordt gehouden, opnieuw een incident veroorzaakt.

Gerard van Harten

Gerard van Harten (links, met snor, op onderstaande foto) is lid van de Amsterdamse vereniging Max Euwe, de vereniging die hij tientallen jaren leidt. Hoewel Van Harten niet onomstreden is, wordt hij niet alleen beschouwd als de motor van de club, volgens Euwe zelf is hij met zijn onverwoestbare ijver en doorzettingsvermogen de drijvende kracht van het Euwe-Aljechin Comité.

In 1972 laat Van Harten zich interviewen door Lex Jongsma in *De Telegraaf*. “Daarom, en daarom alleen, is het mij altijd te doen geweest”, wijzend op een tekening met Aljechin en Euwe in de Militiezaal. Hij vertelt over het comité dat vanaf 1926 zo veel tot stand heeft gebracht: Euwes matches tegen Bogoljubov, Capablanca, Spielmann, Flohr en Aljechin. In de crisisjaren was het uiterst moeilijk om de financiën op orde te krijgen. Het organiseren van de twee matches Euwe-Aljechin kostte 46.000 gulden, een bedrag dat door het comité bij elkaar is ‘gebedeld’. Aan particulieren en bedrijven werd een bedrag ineens gevraagd, of een garantiebedrag. Subcomités verkochten loten en spaarzegels. In Gouda timmerde de burgemeester ’s middags nog het podium in elkaar.

Volgens Van Harten zei Aljechin al na de 28e partij tegen hem: “Ik ben mijn titel kwijt. Euwe speelt te sterk. Voor mezelf vind ik het niet erg, wel voor mijn vrouw.” Aljechin wilde na een dreigbrief de laatste partij in Parijs spelen maar dit kon door de overredingskracht van Van Harten en Liket worden voorkomen.

In het interview noemt Van Harten Aljechin een “zielige man eigenlijk, kippig, die soms deed alsof hij te veel gedronken had om Euwe te irriteren, maar ondanks alles grand seigneur.” Naar Euwe spreekt hij zijn respect uit voor diens geduldige, evenwichtige houding, die in de hele match maar één keer zijn kalmte verloor, toen na de zoveelste scene van Aljechin, iemand hem een kalmerend middel bij de koffie aanbood. “Ik moet geen pillen”, met de hand de pillen van tafel vegend.